

A STRANGE COOPERATION. THE BILATERAL RELATIONS BETWEEN ROMANIA AND GHANA DURING 1966-1970

Bogdan Iulian Rantes

PhD

Abstract: The theme aims to analyze bilateral relations between Romania and the Republic of Ghana between 1966-1970. They have begun since the independence of African state from 1958. By 1966 Romania had especially diplomatic and economic relations with Ghana, because the leadership of the African state from that period had pro-communist views. The first part of the paper analyzes the coup carried out in early 1966 after which President Kwame Nkrumah was removed from office and replaced by a military government with pro-Western views. Subsequently, the paper examines how the bilateral relations were conducted between Romania and Ghana until 1970, especially in economic and cultural areas. Moreover, Romania was the only communist state with Ghanaian military government did not interrupt bilateral relations, but more, decided to continue it despite the ideological differences between the two countries. Incidentally, in case Romania has applied one of the foreign policy directions in Africa, drawn by Ceausescu. He believes that the Romanian state had to have bilateral relations with all countries of that continent, regardless of the orientation of its leadership. The economic relations between the two countries were based on a draft which left many Romanian specialists to explore portions of the Ghanaian basement in search of oil. In the cultural area, Romania had a policy to popularize its image in Ghana, this being achieved by organizing exhibitions and other events in several cities of the African state.

Keywords: diplomatic relations, cultural relations, economic relations, military coup, Nicolae Ceauşescu

Ghana este o fostă colonie britanică devenită independentă în anul 1957, primul preşedinte fiind Kwame Nkrumah, unul dintre simbolurile luptei împotriva colonialismului. La începutul anilor '60 noul stat a fost considerat ca făcând parte din sfera de influenţă a Uniunii Sovietice, alături de Guineea și Mali. În acest context, România a stabilit relații bilaterale cu Ghana încă din momentul apariției acestuia pe harta lumii. Concret, colaborarea dintre cele două state a început în anul 1961, atunci când acestea au stabilit înființarea reciprocă de ambasade. Tot în acel an preşedintele Kwame Nkrumah a efectuat o scurtă vizită oficială la Bucureşti în perioada 9-10 august. Până în anul 1966 relațiile româno-ghaneze au fost constante, fiind semnate mai multe acorduri de cooperare culturală și de schimburi comerciale. De asemenea, România a deschis o ambasadă în capitala ghaneză Accra în anul 1962, în timp ce statul african a făcut același lucru un an mai târziu. Tot în acea perioadă, România a trimis mai mulți specialiști în Ghana pentru a explora mai multe zone cu potențial petrolifer.

Prima parte a anului 1966 a fost ultima în care relațiile dintre cele două state au fost la un nivel constant, principala cauză fiind o lovitură de stat dată de un grup de militari în data de 24 februarie soldată cu preluarea puterii de către aceștia, în timp ce Kwame Nkrumah se afla

într-un turneu de vizite oficiale în Asia. Partidul Popular al Convenției, partidul unic al președintelui, a fost interzis, membrii acestuia arestați iar puterea a fost preluată de un Consiliu Național de Eliberare sub conducerea generalului Ankrah.

Lumea comunistă a fost afectată de acest eveniment însă nu a făcut nimic pentru a încerca să îl repună în funcție pe Nkrumah așa cum reiese dintr-o convorbire între un oficial român și unul sovietic de la amabasadele celor două țări din Budapesta. Despre acest lucru, diplomatul din URSS afirma că: „*reprezintă nu o pierdere așa însemnată pentru țările socialiste și nealiniat (având în vedere politica șovăielnică din ultimul timp a președintelui Nkrumah) cât mai degrabă o victorie a țărilor capitaliste.*”¹

În data de 25 martie 1966 Însărcinatul cu afaceri ad-interim în Ghana, Ion Dumitru, a întocmit un raport despre lovitura de stat din Ghana pentru Centrala MAE. În cadrul acestuia, diplomatul era de părere că înlăturarea lui Nkrumah a avut mai multe cauze interne și externe. Principalul motiv era considerat extinderea fenomenului corupției, care-i cuprinsese pe mai toți oficialii conducerii statului. O altă problemă se referea la acțiunile de pe plan extern ale lui Nkrumah, cea mai importantă fiind ruperea relațiilor cu Marea Britanie din decembrie 1965. De asemenea apropierea de statele comuniste ar fi nemulțumit anumite triburi din Ghana.²

După ce noul regim a preluat în totalitate puterea, a început o prigoană împotriva cetățenilor proveniți din rândul statelor comuniste, cei mai afectați fiind chinezii și sovieticii. În acel moment, pe lângă oficialii ambasadei, se mai afla în Ghana și un grup de cinci geologi și petroliști români care trebuia să acorde asistență tehnică pentru montarea celor două sonde de foraj cumpărate de fostul guvern ghanez din România în anul 1965. Aceștia nu au fost afectați de politica noului regim ghanez, continuându-și activitatea până în toamna anului 1966.³

Conform unei înțelegeri cu vechiul guvern ghanez, la sfârșitul lunii martie trebuia să sosească în Ghana un lot de 22 de specialiști români care urmau să asigure funcționarea utilajelor de foraj. Așa cum reiese dintr-o notă trimisă de Gheorghe Cioară, ministrul Comerțului Exterior către vicepreședintele Consiliului de Miniștri, Gh. Rădulescu, noua conducere a statului african și-a exprimat dorința ca proiectul să continue, fapt confirmat și de ambasada ghaneză de la București. În ciuda divergențelor ideologice dintre cele două țări, cioară propunea ca România să-și respecte angajamentele conform contractelor semnate și să îi lase pe specialiști să se deplaseze în statul african.⁴ Într-un final numărul acestora a ajuns la 47 iar misiunea lor s-a terminat la sfârșitul anului 1966 când cele două sonde au fost instalate cu succes și au început să funcționeze. Inaugurarea lor s-a desfășurat într-un cadru festiv, la care a participat și „domnul” Yakubu, membru în Consiliul Național, care a avut numai cuvinte de laudă la adresa specialiștilor români.⁵

În martie 1966, conducerea statului român a stabilit să continue relațiile diplomatice cu Ghana, în ciuda schimbării orientării politicii externe a noului guvern al statului african. Trebuie menționat că oficialii români nu au luat imediat această decizie ci au așteptat ca și alte țări comuniste să facă acest lucru, inclusiv URSS. Hotărârea a fost comunicată

¹ Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, Fond Ghana, Problema 20/ an 1966/ Ghana, dosar nr. 175, f. 57

² AMAE, Fond Ghana, Problema 210/ an 1966/ Ghana, dosar nr. 186, ff. 7-12.

³ *Ibidem*, ff. 23-26.

⁴ Arhivele Naționale Istorice Centrale, Fond Ministerul Comerțului Exterior și Cooperării Economice Internaționale-Direcția Export-Import, dosar nr. 16/1966, ff. 61-62.

⁵ *Ibidem*, f. 340.

însărcinatului cu afaceri a.i. ghanez, H.C.K. Seddoh de adjunctul MAE, Eduard Mezincescu în urma unei convocări a ghanezului la sediul MAE.⁶

Un regres în relațiile diplomatice dintre cele două țări a avut loc odată cu închiderea ambasadei Ghaneze de la București din luna mai a aceluiași an. În acest sens, oficialii MAE ghanez l-au anunțat pe reprezentantul român de la Accra de intențiile lor încă din luna aprilie, motivând că făceau acel lucru din rațiuni economice, statul african intrând într-o gravă criză financiară. De altfel se mai menționa că statul african dorea să-și închidă aproximativ jumătate din cele 62 de oficii diplomatice existente în acel moment. Prin această mișcare noua conducere a Ghanezei și-a arătat orientarea prooccidentală deoarece majoritatea ambasadelor închise erau din statele comuniste precum și din foarte multe state din Africa. Drept urmare, oficialii români au regândit direcțiile relațiilor diplomatice româno-ghaneze, considerând că cel mai benefic ar fi să fie păstrat oficiul din Accra sub conducerea unui însărcinat cu afaceri a. i.. Motivul pentru care s-a recurs la acest lucru era din rațiuni strategice, acesta fiind singurul deschis într-o țară vorbitoare de limbă engleză din Africa Occidentală.⁷

În acea perioadă în care domnea instabilitatea politică în Ghana, România a devenit și reprezentanta intereselor Chinei pe lângă noul guvern al statului african. În luna martie a anului 1966 oficialii chinezi au solicitat statului român să preia apărarea intereselor sale și administrarea bunurilor ambasadei în caz că ghanezii decideau întreruperea relațiilor și expulzarea funcționarilor chinezi. Cererea a fost acceptată de conducerea RSR, iar Ambasada de la Accra a început să reprezinte și interesele Chinei după data de 26 octombrie, după ce, în prealabil guvernul ghanez decisese închiderea ambasadei sale de la Beijing și încetarea relațiilor diplomatice cu trei zile înainte.⁸ Acest gest al Chinei era unul de prietenie față de România, recunoscând astfel meritele acesteia de mediator al conflictului sino-sovietic.

În ciuda acestor probleme apărute în relațiile româno-ghaneze, la 23 noiembrie 1966 reprezentanții celor două state au semnat un Acord Comercial și un Acord de Plăți pe termen lung. Acest lucru demonstra că în ciuda divergențelor la nivel politic și diplomatic relațiile economice dintre cele două țări s-au menținut la un nivel constant.

Primul dintre cele două documente menționate mai sus avea 16 articole și reglementa modul prin care România și Ghana urmau să-și vândă reciproc produsele. Printre altele se menționa că acestea puteau fi promovate prin organizarea unor expoziții și târguri, iar cantitatea lor se stabilea în urma unor negocieri. Conform anexelor de la sfârșitul Acordului Ghana putea să importe din statul român utilaje agricole, materiale de construcții și alte produse industriale și de uz casnic în timp ce putea exporta cacao, cafea, banane, diamante industriale, cherestea etc.⁹

Acordul de plăți pe termen lung semnat tot atunci avea nouă articole și era ca o completare a celui comercial stabilind în special modalitățile prin care urmau să fie plătite mărfurile importate de cele două țări. În acest sens, băncile naționale din România și din Ghana urmau să deschidă niște conturi speciale în care se puteau achita sumele respective.¹⁰

În acest context, la sfârșitul anului 1966 statul român exportase în Ghana anvelope și ranule PVC, material PVC și geamuri, textile, încălțăminte și echipament industrial pentru

⁶ AMAE, Fond Ghana, Problema 220/ an 1966/ Ghana, dosar nr 197, ff. 98-99.

⁷ *Ibidem*, ff. 162-164.

⁸ *Ibidem*, ff. 179-181.

⁹ Întregul Acord însoțit de anexe se găsește în ANIC, Fond MCECEI- Direcția export-import, dosar nr. 37/1966-1967, ff. 147-154.

¹⁰ *Ibidem*, ff. 157-160.

instalațiile de foraj și ciment special de sondă. În același timp, au fost importate din statul african 1.900 de tone de cacao, conform raportului de activitate al Ambasadei României de la Accra pe anul 1966.¹¹

Un eveniment inedit a avut loc în Guinea, în timpul unei vizite efectuate de o delegație română, condusă de Petre Blajovici, între 29-12 octombrie 1966. Acolo, oficialul român a avut o întâlnire la 2 octombrie cu fostul președinte al Ghanei, Kwame Nkrumah, care după o perioadă petrecută în China și Uniunea Sovietică se refugiase în Guinea. Despre acest eveniment raportul realizat cu ocazia vizitei delegației române în Guinea menționa: „În timpul scurtei convorbiri s-a constatat că K. Nkrumah este puțin informat atât cu privire la situația din Ghana cât și din Guinea. În general, K. Nkrumah a lăsat impresia unui om absent, rupt de evenimentele zilei și lipsit de preocupări actuale. A apărut stingher și izolat cu toate că, la manifestările oficiale a însoțit pe președintele Sekou Toure.”¹²

La începutul anului 1967 relațiile diplomatice dintre cele două țări au revenit la normal odată cu oficializarea numirii unui nou ambasador ghanez în România cu reședința permanentă la Belgrad, în persoana lui K. D. Gwira. Ministerele de externe ale celor două țări au anunțat oficial acest lucru în data de 13 ianuarie, iar noul ambasador și-a prezentat scrisorile de acreditare președintelui Consiliului de Stat al RSR, Chivu Stoica, în data de 20 februarie. În discursul său, diplomatul ghanez a vorbit despre relațiile dintre cele două țări, transmitând mulțumirile Consiliului Național de Eliberare pentru sprijinul acordat Ghanei în domeniul prospectării și exploatării petrolului. În replică, Chivu Stoica a prezentat direcțiile politicii externe românești, amintind de atenția pe care o acorda dezvoltării relațiilor sale cu noile state din Africa pe baza respectării principiului suveranității și neamestecului în treburile interne ale acestora.¹³

În luna martie au fost reluate și relațiile culturale dintre cele două state atunci când Ewussi Emmim, organizator regional al Departamentului de artă și cultură din cadrul Ministerului Educației din Ghana, a efectuat o vizită în România la invitația Institutului Român pentru Relații Culturale cu Străinătatea. Inițial evenimentul trebuia să aibă loc în 1966 însă cu câteva zile înainte de sosire, oficialul ghanez a anulat-o invocând motive de sănătate. Pe durata șederii în România, acesta a vizitat mai multe obiective culturale din București, Brașov și Cluj, însă, conform unui raport al IRRCS, ghanezul a avut un comportament neadecvat față de oficialii români care l-au însoțit solicitându-le bani și bunuri materiale, deși avea o diurnă zilnic, și jignindu-i deseori. În concluzie, oficialii Institutului conchideau că acea vizită a fost o nereușită și sugerau ca pe viitor să fie selectate cu atenție persoanele care urmau să viziteze România.¹⁴

Cel mai important eveniment în relațiile româno-ghaneze din anul 1967 a fost vizita unei delegații guvernamentale economice române conduse de Dumitru Usturoi, adjunct în cadrul MCE, în statul african de la sfârșitul lunii aprilie. Aceasta a făcut parte dintr-un turneu care a cuprins vizite în mai multe state africane în primăvara aceluși an. Principalele obiective ale delegației române erau de a semna Protocolul pentru schimburile comerciale dintre cele două state pe termen lung, de a negocia un protocol pentru reeșalonarea datoriilor avute de Ghana față de România și să poarte discuții cu ministerele, firmele și cercurile de afaceri ghaneze.¹⁵

¹¹ AMAE, Fond Ghana, Problema 20/ an 1966/ Ghana, dosar nr. 170, f. 48.

¹² ANIC, Fond CC al PCR-Secția Relații Externe, dosar nr. 268/1966, f. 24.

¹³ *Scântea*, XXXVI, nr. 7252, 21 februarie 1967, p. 3.

¹⁴ ANIC, Fond Institut Român pentru Relații Culturale cu Străinătatea-Africa, dosar nr. 23/1962-1967, ff. 93-95.

¹⁵ AMAE, Fond Ghana, Problema 212/ an 1967/ Ghana, dosar nr. 216, f. 2

Putem afirma că această vizită a delegației economice române și-a atins scopul, în timpul acesteia fiind perfectate mai multe contracte și protocoale cu firme ghaneeze pentru construirea și dotarea cu echipament a trei fabrici de prelucrare a lemnului. Valorarea totală a cheltuielilor urma să fie de 1, 2 milioane de dolari, plățiți în bușteni exotici. Alte înțelegeri cu partea ghaneeză s-au referit la construirea unei fabrici de felinare de vânt și explorarea comună a unor zone în care se presupunea că se află zăcăminte de bauxită.¹⁶

În timpul vizitei, partea ghaneeză și-a exprimat în fața oficialilor români și o serie de nemulțumiri, cea mai importantă fiind legată de evoluția lucrărilor de foraj efectuate de specialiștii români în statul african, începute la sfârșitul anului 1966. Se reproșa faptul că din 3000 de metri care trebuiau forajați până atunci nu se realizaseră decât jumătate, iar asta din cauza defectării unor utilaje și a apariției unor neînțelegeri între inginerii români care se ocupau de acel proiect. În acest context, Dumitru Usturoi a verificat personal informațiile și după ce s-a convins că sunt adevărate a trimis urgent o telegramă în țară prin care aducea la cunoștință situația din Ghana instituțiilor abilitate. În acest sens, el propunea ca selecția specialiștilor să fie mai strictă și să se trimită de urgență în statul african utilajele de forare care se defectaseră.¹⁷

De fapt, neînțelegerile au fost cauzate de cei doi reprezentanți ai PCR din cadrul grupului care aveau funcția de organizator de grupă de partid și adjunct al acestuia. Despre aceștia, însărcinatul cu afaceri a.i. din Accra afirma într-o telegramă: „*Frecventele cazuri de incompetență profesională și organizatorică din partea conducerii profesionale și de partid; lipsa de exemplu personal, dispoziții eronate și contradictorii, cazuri de neprincipialitate, lipsă de conducere colectivă. S-au făcut aprecieri că acești conducători au venit în Ghana nu pe baza calităților lor profesionale ci a plocanelor date unor persoane din Ministerul Petrolului care s-a ocupat de recrutarea lor.*”¹⁸

De altfel, la scurt timp de la acel eveniment întreg lotul de specialiști români a fost înlocuit cu altul, mult mai atent selecționat.

În luna mai reprezentanții ambasadei de la Accra au efectuat o acțiune de promovare a României în Ghana care a constat în organizarea unei expoziții și a unei gale de filme românești în orașul Sunyani. Pe lângă aceste activități, diplomații români au mai avut întâlniri cu autoritățile orașului și ai regiunii din care acesta făcea parte. Expoziția a fost organizată în data de 22 mai și a constat în prezentarea unor fotografii, timbre și desene realizate de copiii din România. Conform unui raport al ambasadei, la sfârșitul evenimentului oficialii români au organizat un dineu la care au fost invitați mai ulți membrii ai instituțiilor de conducere a orașului. În seara aceleiași zile a fost organizată și gala de filme, la care au participat, conform raportului, aproximativ 400 de persoane.¹⁹ Aceste activități de popularizare a României în orașul Sunyani a fost organizată cu ajutorul lui Ewussi Emmim, cel care efectuase o vizită la București în luna martie a aceluiași an și care nu lăsase o impresie tocmai bună. A doua zi, diplomații români s-au deplasat și la Kumasi, al doilea oraș din Ghana ca mărime, unde au donat un set de albume și mai multe cărți românești Centrului Cultural de acolo. Conform raportului ambasadei, materialele au fost predate în cadrul unei festivități, iar acest eveniment a fost relatat și în presa locală și centrală din Ghana.²⁰

¹⁶ AMAE, Fond Ghana, Problema 212/ an 1967/ Ghana, dosar nr. 215, ff. 14-15

¹⁷ AMAE, Fond Ghana, Problema 212/ an 1967/ Ghana, dosar nr. 217, ff. 1-3.

¹⁸ *Ibidem*, ff. 14-15

¹⁹ AMAE, Fond Ghana, Problema 217/ an 1967/ Ghana, dosar nr. 226, ff. 15-17.

²⁰ *Ibidem*, ff. 17-18.

Ultima etapă a relațiilor româno-ghaneze pe anul 1967 a fost reprezentată de vizita în România a Comisarului pentru comerț exterior al Ghanei, eveniment care a avut loc în luna noiembrie. Cel mai important moment al acestuia a fost semnarea protocolului de schimburi de mărfuri pe anul 1968, așa cum reiese din raportul de activitate al ambasadei române de la Accra pe anul 1967.²¹

În anul 1968 România a căpătat un prestigiu din ce în ce mai mare în fața oficialilor ghanezi, spre deosebire de celelalte țări comuniste care erau privite cu reticență de guvernul militar al statului african. Cel puțin așa reiese din raportul general pe anul respectiv al Ambasadei române de la Accra, în care se menționa: „*Cu toată rezerva evidentă a guvernului militar ghanez față de țările socialiste în general, în cazul României se fac aprecieri favorabile privind politica ei externă, consecventă și fermitatea cu care țara noastră promovează principiile independenței, egalității suverane și neamestecului în treburile interne ale altor țări. Factorii de cea mai înaltă răspundere ai guvernului ghanez sunt edificați corect asupra politicii statului nostru, pentru care au admirație și respect.*”²²

Prima acțiune în relațiile româno-ghaneze pe anul 1968 a fost reprezentată de posibila cooperare în domeniul explorării unor zăcăminte de bauxită de pe teritoriul statului african, ofertă care fusese trimisă de partea ghaneză în anul 1967. În acest sens, la 27 ianuarie 1968, însărcinatul cu afaceri a. i. al României la Accra i-a făcut o vizită lui J. K. D. Appiah, directorul Direcției Economice din MAE ghanez, pentru a-l informa că forurile competente române erau de acord cu solicitarea statului african, urmând ca, în scurt timp să facă o ofertă concretă. Africanul i-a mulțumit oficialului român spunându-i că propunerea era confidențială și fusese sugerată doar României.²³

În perioada 23 aprilie-4 iunie 1968 o delegație română alcătuită din reprezentanți ai firmei de comerț exterior Prodexport și ai Ministerului Industriei Alimentare a efectuat o serie de vizite în mai multe state africane, inclusiv în Ghana. Obiectivele acestei acțiuni au fost prospectarea piețelor respective și încheieri de contracte pentru livrarea mai multor produse alimentare. Conform raportului oficial al turneului singurul rezultat concret la care s-a ajuns cu ghanezi a fost contractarea unei comenzi de 900 tone de pește oceanic în valoare de 3600000 de lei valută, acesta urmând să fie livrat prin intermediul Prodexport.²⁴ Pe durata șederii în Ghana, delegația română a mai intrat în contact cu mai multe firme care erau interesate de importul de diferite tipuri de conserve de pește, bomboane și paste făinoase.²⁵

Un alt moment important al relațiilor economice dintre cele două state s-a consemnat în data de 13 iunie 1968, atunci fiind semnat procesul-verbal de dare în primire către partea ghaneză a celei de-a doua instalație de foraj livrată de statul român. Într-o telegramă trimisă de Ambasada din Accra se menționa că din acel moment obligațiile contractuale ale României încetaseră iar specialiștii aflați acolo se reîntorseseră în țară. De asemenea, se mai specifica faptul că oficialii ghanezi au apreciat munca acestora, iar zona în care ei găsiseră petrol a fost dată spre exploatare unei firme israeliene ai căror reprezentanți se interesaseră la Ambasadă de rezultatele obținute de geologii și inginerii români.²⁶

²¹ AMAE, Fond Ghana, Problema 212/ an 1967/ Ghana, dosar nr. 217, f. 46

²² AMAE, Fond Ghana, Problema 20/ an 1968/ Ghana, dosar nr. 231, f. 22.

²³ AMAE, Fond Ghana, Problema 212/ an 1968/ Ghana, dosar nr. 248, ff. 1-2.

²⁴ ANIC, Fond MCECEI- Direcția export-import, dosar nr. 5/ 1968, f. 2. De altfel afacerea reușită cu statul ghanez a avut cea mai mare cifră din întreg turneul, acest lucru fiind dovedit de cifra totală a înțelegerilor concrete încheiate de delegația română care aveau o valoare de 4.777.750 lei valută.

²⁵ *Ibidem*, ff. 13-15

²⁶ AMAE, Fond Ghana, Problema 212/ an 1968/ Ghana, dosar nr. 248, ff. 5-6.

Pe plan cultural oficialii ambasadei române de la Accra au fost informați în data de 14 august că în orașul Tamale situat în nordul Ghanei fusese înființat un club al „prienilor României”. Printr-o scrisoare trimisă ambasadei, președintele acestei organizații solicita materiale despre statul român și adresele unor organizații similare românești cu care ar fi putut corespunda. De asemenea, acesta mai afirma că respectivul club avea 125 de membri și scopul său era de a promova și încuraja prietenia cu cetățenii români.²⁷

Au mai existat și alte activități ale cooperării româno-ghaneze, care au fost menționate în raportul de activitate dar despre care nu am descoperit alte documente. Pe plan economic au fost purtate discuții cu unele firme ghaneze privind livrarea de fabrici și instalații complexe românești pentru producerea de palcaje, mobilă, plăci și tuburi de asbociment.²⁸

Pe plan cultural, cele mai importante evenimente au fost organizarea a trei expoziții de fotografii și a unei serii culturale românești la care au participat mai mulți profesori de la școlile secundare ghaneze. A mai fost o seară românească și la Clubul internațional al presei din Accra unde s-a difuzat filmul *Faust XX*.²⁹

La sfârșitul anului 1968 a fost semnat la Accra și Protocolul asupra schimbului de mărfuri pe anul 1969 dintre RSR și Ghana.³⁰ La sfârșitul documentului se aflau și anexele cu produsele care puteau fi parte a comerțului dintre cele două state. Spre deosebire de înțelegerile precedente, aceasta prevedea o lărgire a bunurilor care puteau fi tranzacționate între instituțiile de resort din România și Ghana. Astfel, statul român putea să exporte în Ghana diferite utilaje industriale, camioane, tractoare, mașini agricole, obiecte de uz casnic, produse din industria chimică, alimentară, ușoară etc. În schimb, din statul african se putea cumpăra cacao, cafea, cherestea și bușteni exotici, bauxită, cauciuc și mangan.³¹

Acordul era oarecum nerealist, oficialii români neținând cont de puterea redusă de absorbție a produselor românești de piața ghaneză și de piedicile puse mai mult sau mai puțin intenționat statelor comuniste în comerțul cu Ghana. Cea mai importantă dovadă în acest sens sunt cifrele realizate în schimbrile comerciale dintre cele două state în comparație cu suma prevăzută în cadrul Acordului Comercial de pe anul 1968. Aceasta a fost în valoare de 4.613.000 lei valută față de 11.068.000 lei valută cum era prevăzut pe hârtie.³²

Anul 1969 a fost unul extrem de important pentru evoluția Ghanei, atunci militarii care conduceau țara încă din 1966 retrăgându-se și predând puterea unui guvern civil condus de Kofi Busia. Cu toate acestea, militarii au mai păstrat câteva funcții în stat cum ar fi cea de conducător al Comisiei Prezidențiale (echivalentul funcției de președinte de stat), care i-a revenit brigadierului Afrifa, cel care îl înlocuise pe generalul Ankrah. În primele sale declarații, noua conducere a țării și-a exprimat o poziție neutră în relațiile cu statele occidentale și cele comuniste. În ciuda acestui punct de vedere Ghana manifesta o apropiere din ce în ce mai mare față de Marea Britanie și SUA și o distanțare tot mai mare față de statele comuniste. Această situație a afectat și relațiile acestui stat cu România, acesta aflându-se în anul 1969 pe un trend descendent în comparație cu anii anteriori.

Cel mai important eveniment al aceluși an a fost acreditarea lui Gheorghe Iason ca ambasador în Ghana, cu rezidența în Lagos, capitala Nigeriei. Această propunere a fost făcută la sugestia CC al PCR, în contextul în care, cu un an înainte statul african își numise drept

²⁷ AMAE, Fond Ghana, Problema 217/ an 1968/ Ghana, dosar nr. 254, ff. 18-19.

²⁸ AMAE, Fond Ghana, Problema 20/ an 1968/ Ghana, dosar nr. 231, f. 24.

²⁹ *Ibidem*, f. 27.

³⁰ Textul Acordului se găsește în ANIC, Fond MCECEI-Direcția export-import, dosar nr. 35/1968-1969, ff. 242-243.

³¹ *Ibidem*, ff. 244-246.

³² AMAE, Fond Ghana, Problema 212/ an 1969/ Ghana, dosar nr. 270, ff. 28-30

reprezentant în România pe ambasadorul său de la Belgrad. Numirea lui Iason a devenit oficială abia la 25 iulie 1969, atunci când a fost publicat Decretul Consiliului de Stat care certifica acest lucru.³³

La 8 iulie 1969 Ministerul Afacerilor Externe ghanez a informat ambasada română de la Accra că și-a dat acordul pentru numirea lui Gheorghe Iason în funcția de ambasador al RSR în Ghana.³⁴ Astfel, după 8 ani de la deschiderea oficiului diplomatic din statul african a fost numit și primul ambasador român.

Datorită situației din Ghana, în acea perioadă erau organizate alegeri pentru Adunarea Constituantă, oficialii români au propus ca noul ambasador să își prezinte scrisorile de acreditare în toamna anului 1969, după instaurarea noului guvern civil. Evenimentul a avut loc abia la 1 decembrie, noul ambasador al României fiind primit de directorul Comisiei Prezidențiale Ghaneeze, brigadierul Afrifa. În timpul ceremonialului cei doi oficiali au vorbit în principal despre relațiile româno-ghaneze dar au abordat și teme referitoare la situația internațională.³⁵

Noul ambasador a rămas în Ghana până în data de 17 decembrie, iar în acea perioadă a avut întâlniri cu primul-ministru, Kofi Busia, ministrul afacerilor externe și alți oficiali ghanezi. În timpul acestor conovorbiri au fost abordate mai multe subiecte inclusiv colaborarea româno-ghaneză. Într-o informare către centrala MAE, Iason afirma că ministrul finanțelor și planificării din statul african a trasat principalele trei domenii în care cele două state puteau coopera. Primul dintre acestea continuarea proiectului de explorări petroliere început încă din timpul lui Nkrumah și care se bucurase de un real succes. Pe plan secund se afla posibilitatea participării României la exploatarea zăcămintelor de bauxită și producerea aluminiului alături de state precum SUA și Japonia. A treia propunere era legată de o posibilă asistență oferită de România Ghanei în organizarea unor ferme moderne pentru cultivarea pământului. O altă propunere a fost făcută și de ministrul industriei și comerțului al statului african care era interesat de posibilitatea construirii unei linii pentru asamblarea tractoarelor românești în Ghana.³⁶

În anul 1969 au avut loc și câteva evenimente pe plan cultural între cele două state. Astfel, în perioada 14-21 iulie 1969, ansamblul folcloric „Ciprian Porumbescu” din Suceava a efectuat un turneu în Ghana, după ce trecuse înainte și prin alte țări africane. Conform unei informări a ambasadei române către MAE acest eveniment fusese prevăzut în cadrul Acordului Cultural dintre cele două state și organizat prin intermediul Consiliului Artelor.³⁷ Din același document reiese că pe durata șederii în Ghana, artiștii români s-au bucurat de o atenție sporită din partea autorităților, fiind cazați la cele mai bune hoteluri din orașele prin care au trecut, fiindu-le promovate spectacolele în mai multe ziare și susținând chiar o conferință de presă la Accra.³⁸ În final se concluziona că acel eveniment a avut un impact pozitiv pentru relațiile culturale româno-ghaneze, în acest sens afirmându-se: „*Turneul ansamblului Ciprian Porumbescu a constituit un real succes, contribuind la o mai bună cunoaștere a României în Ghana. Este prima acțiune cu mai multă semnificație, realizată în baza acordului cultural româno-ghanez. Cu acest prilej, s-a putut constata atitudinea favorabilă a părții ghaneeze față de dezvoltarea relațiilor bilaterale. Trebuie menționat,*

³³ ANIC, Fond Consiliul de Stat. Decrete, dosar nr.883/ 1969, f. 1.

³⁴ AMAE, Fond Ghana/ Problema 220/ an 1969/ Ghana, dosar nr. 280, f. 32.

³⁵ Pentru mai multe informații despre acel eveniment a se vedea *Ibidem*, ff. 37-39.

³⁶ *Ibidem*, ff. 42-44.

³⁷ AMAE, Fond Ghana, Problema 20/ an 1969/ Ghana, dosar nr. 263, f. 48.

³⁸ *Ibidem*, ff. 49-50.

totodată, faptul că turneul ansamblului din Suceava este prima acțiune de acest fel acceptată și realizată de partea ghaneză cu o țară socialistă, după lovitura de stat din 1966."³⁹

Tot sub patronajul Consiliului Artelor din Ghana a fost organizată între 22-29 septembrie expoziția „Prin România azi” la care au participat mai mulți oficiali ghanezi dar și diplomați și angajați ai misiunilor diplomatice ale diferitelor țări cu care Ghana avea relații diplomatice. Ca și în cazul precedentului eveniment cultural organizat în statul african, expoziția a fost mediatizată în ziarele ghaneze fiind ținută și o conferință de presă în acest sens, cu câteva zile înainte de deschidere. Conform unui raport al IRRCS în data de 24 septembrie a fost organizată o seară culturală românească în Sala Bibliotecii Centrale din Accra. În cadrul acesteia au fost prezentate o serie de diapozitive cu imagini din România și s-a ascultat muzică românească. Dintr-un discurs al unui pictor ghanez aflm că, în luna august fusese organizată o expoziție de artă ghaneză la București.⁴⁰

În luna decembrie a anului 1969 a avut loc o tentativă de stabilire a relațiilor pe linie sportivă între România și Ghana. În acest sens statul african a solicitat organizarea unui amical între selecționatele de fotbal ale celor două țări pe teritoriul ghanez în luna februarie a anului 1970. În caz că echipa României nu era disponibilă, Consiliul Sporturilor din Ghana propunea trimiterea unei echipe de club puternice precum Steaua, Dinamo sau Rapid. Partea română a acceptat să trimită echipa olimpică a țării sau pe Steaua București, punând condiția ca forurile competente ghaneze să asigure transportul echipei pe ruta București-Accra.⁴¹

În anul 1970 primul eveniment al relațiilor româno-ghaneze a constat în semnarea la București a Protocolului privind schimburile de mărfuri pe anul respectiv din data de 21 martie. Documentul avea șase articole și era o continuare a celor din anii anteriori reglementând relațiile comerciale dintre cele două state. Protocolul era însoțit și de două anexe în care erau trecute listele cu mărfurile care puteau face obiectul schimburilor dintre cele două state. Astfel ghanezii puteau importa din România utilaje industriale, tractoare, camioane, produse chimice, textile alimentare, cărți, jucării, obiecte de uz casnic etc. În schimb, statul român putea cumpăra din Ghana cacao, cafea, bauxită, cauciuc, bușteni exotici etc.⁴²

Un alt eveniment a fost prezentarea scrisorilor de acreditare a noului ambasador ghanez în România, Alhaj Yakubu Tali. Acesta a fost primit de Nicolae Ceaușescu în data de 18 decembrie 1970, iar în timpul ceremonialului cei doi oficiali au rostit toasturi, conform protocolului diplomatic. În discursul său, noul ambasador al statului african a vorbit despre relațiile româno-ghaneze care se bazează pe principiile enunțate în Carta ONU. În continuare, diplomatul a lăudat activitatea specialiștilor români în Ghana din anii trecuți și modul în care statul român i-a pregătit pe ghanezii veniți la specializare tot în acea perioadă. În schimb, Ceaușescu a prezentat direcțiile politicii interne și externe a României, accentuând dorința de a sprijini noile state africane în dezvoltarea lor economică. În final, conducătorul român și-a manifestat dorința ca relațiile dintre cele două state să continue să se dezvolte în perioada următoare.⁴³

³⁹ *Ibidem*, f. 51.

⁴⁰ ANIC, Fond IRRCS-Ghana, dosar nr. 29/1969, ff. 39-40.

⁴¹ AMAE, Fond Ghana, Problema 217/ an 1969/ Ghana, dosar nr. 278, ff. 1-3.

⁴² ANIC, Fond MCECEI- Direcția export-import, dosar nr. 50/1970, ff. 92-96.

⁴³ *Scântea*, an XL, nr. 8642, 19 decembrie 1970, p. 7

Tot în acel an, Ghana nu și-a plătit partea prevăzută din datoria pe care o avea față de România, oficialii ambasadei de la Accra fiind convinși că ghanezii doreau o nouă reeșalonare a plății creditului de 10 milioane de dolari pe care statul român îl acordase.⁴⁴

În concluzie relațiile româno-ghaneze în perioada studiată au fost inconsistente, acest lucru fiind cauzat de orientarea noii conduceri a statului african ajunsă la putere în urma loviturii de stat din februarie 1966. Deși reprezentanții foarte multor state comuniste au avut de suferit de pe urma schimbărilor produse, românii aflați în Ghana la acea dată nu au fost foarte afectați de acele evenimente. Mai mult, relațiile dintre cele două state au continuat, mai ales pe plan cultural și economic. Cu toate acestea, guvernul ghanez și-a închis ambasada de la București în anul 1966, din acel moment ambasadorii acreditați la București având reședința permanentă la Belgrad.

BIBLIOGRAPHY

1. **Arhivele Ministerului Afacerilor Externe- Fond Ghana, dosare:** 170, 175 (Problema 20/ an 1966/ Ghana), 186 (Problema 210/ an 1966/ Ghana), 197 (Problema 220/ an 1966/ Ghana), 215, 216, 217 (Problema 212/ an 1967/ Ghana), 226 (Problema 217/ an 1967/ Ghana), 231 (Problema 20/ an 1968/ Ghana), 231 (Problema 20/ an 1968/ Ghana), 248 (Problema 212/ an 1968/ Ghana), 254 (Problema 212/ an 1968/ Ghana), 263 (Problema 20/ an 1969/ Ghana), 270 (Problema 212/ an 1969/ Ghana), 278 (Problema 217/ an 1969/ Ghana) 280 (Problema 220/ an 1969/ Ghana), 282 (Problema 217/ an 1970/ Ghana).
2. **Arhivele Naționale Istorice Centrale- Fond Consiliul de Stat. Decrete, dosar nr.883/ 1969**
 - **Fond Institutul Român pentru Relații Culturale cu Străinătatea- Africa, dosare:** 23/1962-1967, 29/1969
 - **Fond Ministerul Comerțului Exterior și Cooperării Economice Internaționale- Direcția Export-Import, dosare:** 16/1966, 37/1966-1967, 5/ 1968, 35/1968-1969, 50/1970
 - **Fond CC al PCR- Secția Relații Externe, dosar nr. 268/1966**
3. **CALAFETEANU, Ion (coord.), *Politica externă a României-dicționar cronologic*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986**
4. **GLIGA, Vasile (coord.), *Reprezentanțele diplomatice ale României*, volumul III, Editura Politică, București, 1973**
5. ***Scânteia*, numere din anii 1966-1970**

⁴⁴ AMAE, Fond Ghana, Problema 212/ an 1970/ Ghana, dosar nr. 282, f. 91.